

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Іванченко
Євгенії Анатоліївни, на дисертацію Сабадош Юлії Германівни «Розвиток
самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і
автоматики», на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 015 – професійна освіта (спеціалізація 13.00.04 – теорія і
методика професійної освіти)**

Швидкоплинність, яка є основною прикметою нашого життя та призводить до докорінних змін усіх його сфер – від економічної до суто особистої, обумовлює нові вимоги й до професійної підготовки студентів технічних закладів вищої освіти, що вимагає від останніх вибору стратегії неперервної освіти протягом життя на ґрунті саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти. За час навчання у виші необхідно підготувати майбутніх інженерів до професійної діяльності у світі, про який самі маємо досить приблизне уявлення. А це означає, що кожен випускник має отримати не «набір» знань, а систему, яка включає базис знань, засоби виявлення «дефекту» знань, вміння здобуття знань або самостійно, або в команді, їхньої систематизації та «надбудови» на засвоєному під час навчання базисі. Разом з названою системою майбутній інженер комп’ютерних систем і автоматики має набути готовність до змін та навички швидкої адаптації до стохастичних реалій.

Отже, необхідно надати студентам вмотивованість та «інструменти» задля можливості після проходження курсу професійної підготовки вчитися, «довчатися» та перенавчатися, інакше кажучи – мотивацію та засоби самоосвіти та самовиховання, або, якщо застосовувати термінологію компетентнісного підходу, сформувати в майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики під час навчання у технічних закладах вищої освіти самоосвітню компетентність.

У цьому контексті обрана тема дослідження Ю. Г. Сабадош є актуальною, новою та перспективною. Вона розроблялась згідно комплексного дослідження кафедри вищої математики в межах наукової теми № 10. КЗ. «Формування базового рівня професійної компетентності та мобільності майбутніх фахівців з вищою технічною освітою» (2014-2019 рр.), затвердженої рішенням Вченої ради інституту інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету (протокол № 2 від 11. 02. 2014 р.) та наукової теми «Формування базового рівня професійної компетентності майбутніх фахівців з вищою технічною освітою» (2020-2025 рр.). Тему дисертації затверджено вченою радою Вінницького національного технічного університету (протокол № 3 від 25 жовтня 2017 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПНУ (протокол №1256 від 1 грудня 2017 р.).

Аналіз стану теорії й практики проблеми, проведений автором, доводить, що попри широкий спектр досліджень щодо формування компетентності самоосвіти у студентів різних спеціальностей із визначенням її структури, компонентів, методів діагностикування, застосування інноваційних та інтерактивних технологій, щодо її розвитку, питання same розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики недостатньо досліджено в педагогічній теорії та практиці. На користь актуальності проблеми дослідження свідчить й низка суперечностей, виокремлена авторкою. Дослідницею здійснено плідний науковий пошук, спрямований на розкриття окресленої проблеми. Це підтверджує широка джерельна база дисертації (378 найменувань за наскрізною нумерацією).

Розв’язанню проблеми розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики відповідає мета дослідження, яка полягає у визначенні, обґрутуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов розвитку зазначеної компетентності.

Авторкою належним чином визначені завдання, об’єкт, предмет

дослідження. Їм відповідають адекватно підібрані методи науково-педагогічного пошуку, що уможливило наукове обґрунтування теоретичних положень виконаного дослідження. Обґрунтованість наведених у дисертації положень, висновків, рекомендацій зумовлена адекватним використанням усталених і сучасних підходів до наукового пошуку.

Дослідження Ю. Г. Сабадош має незаперечну *наукову новизну*, адже в ньому **вперше** введено до наукового обігу поняття самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики; визначено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що є необхідними в процесі розвитку зазначеної компетентності (створення сприятливого психологічного клімату, що спонукає студента стати активним учасником освітнього процесу та збуджує мотивацію до розвитку самоосвітніх навичок; застосування освітнього середовища з використанням сучасних інноваційних методів навчання на основі інтеграції гуманітарних, фундаментальних і фахових дисциплін, що забезпечує ефективний розвиток самоосвітньої компетентності; моніторинг та регулярна корекція розвитку самоосвітньої компетентності студентів під час аудиторних занять та позааудиторної самостійної роботи), розроблено модель їх реалізації; виявлено, теоретично обґрунтовано змістові складові та структуру, критерії, показники та рівні розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики; розроблено та реалізовано в практиці навчання гуманітарних і фундаментальних дисциплін навчально-методичний супровід розвитку названої компетентності з використанням інноваційних сучасних методів на основі інтегративних завдань. Також у дослідженні уточнено поняття «самоосвітня компетентність майбутніх інженерів» та взаємозв’язок між поняттями «моніторинг» і «контроль», «інтерактивні методи навчання» і «інноваційні технології»; удосконалено критеріально-діагностичний апарат виявлення рівнів розвитку компонентів самоосвітньої компетентності в майбутніх інженерів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-creatивного, особистісно-рефлексивного, оцінювансько-контрольного);

подальшого розвитку дістали зміст, форми, методи та засоби підготовки майбутніх фахівців комп'ютерних систем і автоматики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні та впровадженні методичного супроводу реалізації організаційно-педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики, а також навчально-методичного посібника «Інноваційні технології навчання у процесі розвитку самоосвітньої компетентності студентів технічних ЗВО» (у співавторстві з О. Гречановською та В. Петрук) для викладачів, магістрів та аспірантів.

На наш погляд, структура дисертаційної роботи досить переконливо віддзеркалює логіку дослідницького задуму та відтворює основні результати дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У *першому розділі* – «Теоретичні основи розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики» авторка аналізує та систематизує наукову термінологію щодо свого дослідження задля формулювання на цьому ґрунті власного визначення поняття самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики, під яким розуміє базову складову професійної компетентності майбутнього фахівця комп'ютерних систем і автоматики відповідно до стандарту вищої освіти за галуззю знань 15 – «Автоматизація та приладобудування», що завдяки психологічним віковим, особистісним, суспільним особливостям формується в школі, розвивається в процесі аудиторного та самостійного позааудиторного навчання в технічному закладі вищої освіти та удосконалюється впродовж усього життя завдяки набутому особистісному досвіду в ЗВО.

Нам особливо імпонує той факт, що у контексті дослідження привернуто увагу саме до поступового розвитку зазначеної компетентності, що дозволяє нівелювати вади попереднього досвіду самоосвітньої діяльності студентів вищої технічної школи.

Виявлена Ю. Г. Сабадош структура самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики та її змістові компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-креативний, особистісно-рефлексивний, оцінюально-контрольний) є науково виваженими, а структурна модель названої компетентності є логічно вибудованою. Заслуговує на схвалення й ідеально прописаний критеріально-діагностичний апарат виявлення рівнів сформованості компонентів самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики, поданий автором у розділі.

У другому розділі – «Організаційно-педагогічні умови та модель розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики в процесі гуманітарних і фундаментальної підготовки» презентовано власне умови, підходи до формування мотиваційних установок саморозвитку освітньої компетентності в майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики; інформаційно-освітнє середовище для аудиторної та позааудиторної роботи з розвитку названої компетентності в процесі гуманітарних і фундаментальної підготовки.

Безумовним надбанням дисертантки є модель реалізації організаційно-педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності у майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики в процесі гуманітарно-фундаментальної підготовки. Вважаємо, що варта всілякої підтримки авторська ідея щодо взаємозв'язку трьох блоків структури моделі з окремими функціями: теоретично-цільовою, дидактично-технологічною, оцінюально-результативною, через організаційно-педагогічні умови.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп'ютерних систем і автоматики» наведено організацію та методику проведення експерименту; статистичну оцінку результатів педагогічного експерименту.

Можемо вітати оригінальний підхід дисерантки до формування експериментальної та контрольної груп з 386 респондентів шляхом «відбраковування» учасників із врахуванням рівня адекватності самооцінки, задля чого було застосовано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. В результаті учасниками формувального етапу педагогічного експерименту стали 226 осіб, а статистичні висновки щодо суттєвості відмінності одержаних статистичних даних і підтвердження ефективності впровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики на основі інтегративності дисциплін, набули надійності та достовірності.

Загальні висновки дослідження в цілому базуються на результатах дослідження і відображають його сутність.

Окремо підкреслимо зміст *додатків*, які органічно пов’язані з роботою і дійсно доповнюють та розширяють її практичне значення.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького національного технічного університету (Акт впровадження від 30.11.2020 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (довідка № 2835 від 14.09.2020 р.), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов’янськ, довідка № 66-20-538 від 16.09.2020 р), Комунального закладу «Гуманітарна гімназія №1 ім. М. І. Пирогова Вінницької міської ради», викладач англійської мови (м. Вінниця, довідка від 10.11.2020 р.).

Матеріали дослідження, теоретичні положення та практичні напрацювання можуть бути використані як викладачами технічних закладів вищої освіти у процесі підготовки інженерів інших напрямів за фахом, так і викладачами ЗВО не технічного напряму підготовки для застосування окремих запропонованих ідей та методик навчання, а також створення інтегративних методик навчання будь-яких дисциплін.

Аналіз основних результатів дисертаційного дослідження, опублікованих

у 14 наукових працях, зокрема: 10 – фахових (6 – одноосібних; 3 – закордоном); 1 наукова робота на 12 міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті»; 3 – тези конференцій (2- одноосібні), засвідчує належний особистий внесок авторки у розвиток теорії та методики професійної освіти.

Робота достатньо широко *aprobowana* на 5 міжнародних та 4 всеукраїнських наукових конференціях, а її частина «Розвиток самоосвітньої компетентності вчителів англійської мови у процесі використання інноваційних технологій навчання» отримала золоту медаль на 12 міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті» (Київ, 2020).

Таким чином, положення та висновки дисертаційного дослідження, методичні рекомендації, зміст наукових публікацій не викликають заперечень. У ході дослідження дисертантом досягнуто мети і конструктивно вирішено поставлені завдання, емпіричними даними доведено ефективність впровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики.

Перевірка дисертаційної роботи на збіг її тексту з текстами інших наукових праць з використанням комп’ютерної програми від компанії Unicheck засвідчила 8,55% текстових збігів, які варто трактувати як такі, що безпосередньо не пов’язані з результатами цього дисертаційного дослідження.

Водночас, окрім теоретичні положення дисертації і способи розв’язання поставлених Ю. Г. Сабадош дослідницьких завдань спонукають до дискусії, через що виникає **низка питань щодо уточнення дослідницької позиції автора та деякі зауваження до подання матеріалів дослідження:**

1. У першому розділі обсяг дефінітивного аналізу понять «компетентність» і «компетенція», на нашу думку, варто було б зменшити, розглянути наявні прийняті означення та перейти одразу до дефінітивного аналізу поняття «самоосвітньої компетентності».

2. В п. 1.3. (*Діагностичний апарат сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів комп’ютерних систем і автоматики*),

здійснено ґрунтований аналіз діагностичного інструментарію, однак не зрозуміло чому саме ~~окреслено~~ 3 рівні оцінювання сформованості самоосвітньої компетентності.

3. На с.106 зазначено «В умовах професійної підготовки з методологічної точки зору ми вважаємо за доцільне виокремити *системний, компетентнісний, синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, підходи*». Однак запропонований перелік не є повним, доцільно розглянути ще і ресурсний підхід. Він є але «розмитим» варіантом, оскільки формування самоосвітньої компетентності не передбачено навчальним планом та навантаженням викладача, тому вимагає пошуку відповідних ресурсів (часу, можливості, розробки та проведення інтегрованих занять тощо) в межах освітнього процесу. В цьому напряму була б цікава думка авторки дослідження.

4. Основою моделі має бути соціальне замовлення на фахівця з відповідним рівнем компетентності, відповідно до чого ми ставимо мету сформувати самоосвітню компетентність.

5. У п. 3.1 описано не лише організація та методика проведення експерименту, але і констатувальний етап експерименту. Варто було б їх розділити або відкоригувати зміст підрозділу.

Однак, вказані зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дослідницької роботи дисерантки та не зменшують значущість рецензованої роботи.

Загальний висновок. Аналіз дисертаційного дослідження й опублікованих праць Сабадош Юлії Германівни засвідчує його самостійність і завершеність та цілісність. У роботі отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, що мають теоретичне та практичне значення, а також відповідають вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її авторка, Сабадош Ю. Г., заслуговує на присудження наукового ступеня

доктора філософії за спеціальністю 015 – професійна освіта (спеціалізація 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фундаментальних наук
Військової академії (м. Одеса)

Еміль-

Є. А. Іванченко

